

Fra redaksjonen

Humanistisk forskning har vært i en sårbar posisjon så lenge at det er vanskelig å kalle det en krise. I stedet er det et strukturelt utviklingstrekk at forskningsressurser kanaliseres mot såkalt utfordringsdrevet forskning. Det innebærer for eksempel at det norske Forskningsrådet (NFR) hovedsakelig finansierer store programmer rettet mot aktuelle samfunnsutfordringer innenfor medisin, teknologi, energi, samferdsel etc. Av de seks store vitenskapelige fagområdene i Norge, tildeles humaniora minst penger. Forskningsrådet har selv sett denne skjevheten, og har en ambisjon om at innen 2022 skal fem prosent av forskningsmidlene gå til humanistisk forskning. I dag ligger bevilgningene på rundt tre prosent. Tendensen er ikke unik for Norge. EUs rammeverk for forskning, Horizon 2020, har i mange år vært rettet mot å skape økonomisk vekst og flere arbeidsplasser. Også ved universitetene er dreiningen mot et stadig snevrere nyttebegrep merkbart. Ved denne redaksjonens eget universitet, NTNU, er de store forskningssatsingene knyttet til aktuelle samfunnsutfordringer som energi, hav, helse, bærekraft, bioteknologi, digitalisering og nanoteknologi. Fagområder som historie, kunst, etikk, språk og litteratur har åpenbart marginale muligheter innenfor en slik forskningsdiskurs, selv om det finnes unntak.

Både Forskningsrådet og ledelsen ved våre universiteter ser ut til å ha kommet i en «aktualitets-klemme»: De må vise overfor bevilgende politikere at deres institusjon er den riktige til å finne løsninger på de problemene som Dagsrevyen tok opp i gårsdagens sending, enten problemene er eldrebølgen, manglende datasikkerhet eller ungdommers mobilavhengighet. Den mediedrevne offentligheten legger press på alle som ønsker å bidra til større historisk bevissthet, språkkunnskap eller kritisk tenkning. Men kanskje hindrer aktualitets-preset oss i faktisk å finne svar på disse utfordringene? Politikere ønsker ny og billig teknologi for karbonfangst, ikke grunnleggende diskusjon om naturens verdi, selv om alt tyder på at vi må endre selve det kulturelle verdigrunnet vårt om vi skal nå de globale klimamålsetningene. Medienes stadig skiftende dagsorden presser politikerne til å gi kort-siktige forskningspolitiske signaler. Det såkalte sektorprinsippet – hvor det enkelte departement skal finansiere forskning på sitt område – forsterker tendensen: Ingen vil finansiere forskning som ikke sannsynligvis gir spesifikke og håndfaste resultater.

Den svenske tenketanken Humtank.se har i flere år arbeidet for å vise hvordan humanistisk kunnskap er nødvendig for å styrke samfunnsutviklingen. Ved å delta i debatter, lage utredninger og debattinnlegg, har de bidratt til å skape forståelse for humanioras samfunnsbidrag. Det er åpenbart rimelig at en stor del av fellesskapets midler brukes til å finne løsninger på problemer. Men i dag brukes lite ressurser på å utvikle forståelse og utforske det særegent menneskelige, og svært mye forskningsmidler på økt økonomisk vekst. Det burde være et tankekors, i klimakrisens tid.

Kanskje er også mange av samfunnsproblemerne vi opplever i dag, noe som bedre kan forstås og løses ved hjelp av de humanistiske fagene? I tillegg til å forske på en teknologi som

kan samle plast fra havet, kan det kanskje være verd å undersøke hvordan vårt syn på havet er formet? Kanskje kan rasisme og flyktningkriser belyses gjennom studier av nasjonalisme og språk? Kanskje kan mer forskning om retorikk og media demme opp for populisme og «fake news»?

Edda nr. 3, 2019 har tre vitenskapelige artikler: Tobias Skiveren tar opp den såkalt kroppslige vendingen i nyere dansk litteratur. Gjennom en lesning av Bjørn Rasmussens og Niels Henning Falk Jensbys debutromaner, viser han hvordan det kroppslige begjæret skildres og reflekteres over. Skiveren undersøker særlig ulike affektive modi og hvordan karakterenes kroppserfaringer blir skildret.

Mike Frangos skriver om unionsoppløsningen og genuspolitikk i Hjalmar Söderbergs *Den allvarsamma leken* (1912). Dette er en roman som skildrer avismannen Arvid Stjärnblooms misnøye med det borgerlige ekteskapet i et Stockholm i rask endring. Skildringen av en utroskapsaffære er en hovedsak, men bakteppet er en rekke historiske hendelser som unionsoppløsningen, Dreyfus-saken og *Titanic*-forliset. Frangos tar opp Söderbergs syn på nasjonen, og hvordan den tenkes som et stadium i en utvikling mot et kosmopolitisk fellesskap. Han undersøker også hvordan nye kjønns- og seksualitetsdiskurser brytes mot hverandre i romanen.

Ingvild Folkvord og Silje Haugen Warberg drøfter hvordan Jan Kjærstads roman *Berge* (2017) er knyttet til 22. juli-terroren og hvordan den tar del i en pågående kollektiv bearbeidelsesprosess. Er dette en roman som åpner opp for nye perspektiver på denne traumatiske hendelsen i norsk historie, eller hva er det egentlig som foregår her? Det har vært mange og delte meninger om Kjærstads forfatterskap, og artikkelen viser at *Berge* ikke er noe unntak.

Dette nummeret av *Edda* byr også på et bokessay av Roland Lysell. Han tar for seg Isak Hyltén-Cavallius' ambisiøse avhandling *Den ofärdiga vetenskapen. Om krisen i svensk litteraturforskning och litteraturforskningens villkor*. Denne avhandlingen drøfter noen viktige epistemologiske problemer i nordisk litteraturvitenskap, og Lysells bokessay nyanserer og perspektiverer denne fremstillingen av vår nære faghistorie.

I juli fikk vi uventet beskjed om at *Eddas* mangeårige språkvasker Gunvor Helene Hogstvedt Ruberg, var gått bort. Hun hadde da nettopp ferdigstilt korrekturen på dette nummeret. Med sitt skarpe blikk og sin gode språkfølelse bidro hun til at en rekke årganger av *Edda* og andre vitenskapelige tidsskrifter hos Universitetsforlaget er tilnærmet feilfrie. Hun leste ikke bare korrektur på bokmål og nynorsk, men også på dansk- og svenskspråklige artikler. Hun bidro til kvalitet i utgivelsene og representerte en sterk yrkesstolthet. På vegne av denne og tidligere *Edda*-redaksjoner vil vi uttrykke vår takknemmelighet for hennes store innsats over mange år.

John Brumo, Lars August Fodstad og Anders Skare Malvik